

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ (1919-1922)

Του Ευάγγελου Γριβάκου, Αντιστρατήγου ε.α. - Νομικού

Την εποχή της μικρασιατικής εκστρατείας, η Ελληνική Πολεμική Αεροπορία δεν ήταν ξεχωριστός Κλάδος του Στρατεύματος, αλλά διακρίνονταν σε Ναυτική Αεροπορία (ΝΑ) και σε Στρατιωτική (ΣΑ). Η δύναμή της της ανέρχονταν σε 120 αεροσκάφη (Α/Φ), απομεινάρια του Α'ΠΠ, εκ των οποίων τα 70 ήταν της ΝΑ και τα υπόλοιπα 50 της ΣΑ. Το προσωπικό ήταν σε πολύ καλό επίπεδο εκπαίδευσης και υπήρχε επάρκεια υλικών συντήρησης. Η ΝΑ (που ποτέ δεν ανέλαβε επιχειρήσεις συνεργασίας με το Πολεμικό Ναυτικό) και η ΣΑ υπάγονταν στο Γενικό Στρατηγείο, με την Στρατιά Μ. Ασίας να έχει τον τακτικό έλεγχο όλων των διατιθέμενων Α/Φ. Αντίθετα, η Οθωμανική αυτοκρατορία είχε μόλις 19 απηρχαιωμένα Α/Φ γερμανικής προέλευσης και 11 ρωσικής.

Ευθύς μετά την απόβαση του Ελληνικού Στρατού στην Σμύρνη (2/15 Μαΐου 1919), συγκροτείται η «Ναυτική Αεροπορική Μοίρα Σμύρνης» (ΝΑΜΣ), με δύναμη 10 Α/Φ τύπου AIRCO DE HAVILLANT D.H.9 (που αποτελούσε και την ραχοκοκαλιά της Αεροπορίας) και 15 καταδιωκτικών SOPWITH CAMEL 1F.1, που επιχειρούσε κυρίως από τα αεροδρόμια Καζαμίρ

Σμύρνης, Μαγνησίας AIRCO DE HAVILLANT D.H.9 και Ουσάκ με τα «Προκεχωρημένα Σμήνη Μετώπου», σε συνεργασία με την 533 Μοίρα της ΣΑ που διέθετε Α/Φ τύπου BREGUET 14A2/B2. Αργότερα, στις 20 Δεκ. 1919 του ίδιου έτους, η Στρατιά οργάνωσε και λειτούργησε την «Διεύθυνση Αεροπορικής Υπηρεσίας Στρατιάς» (ΔΑΥΣ), που ενσωμάτωσε και συντόνιζε όλες τις αεροπορικές δυνάμεις στην Μ. Ασία. Επίσης, οι Μοίρες 532, 533 και 534 της ΣΑ μετονομάστηκαν σε Α', Β' (του Καζαμίρ) και Γ' (της Πανόρμου) «Μοίρες Αεροπλάνων», αντίστοιχα. Από τα αξιόλογα επιτεύγματα της ΔΑΥΣ είναι ότι έγκαιρα δημιούργησε προωθημένα πεδία προσγείωσης σε όλα τα μέτωπα, ακόμα και εντός εχθρικού εδάφους, για την εις βάθος εκτέλεση αποστολών.

Από εκεί τα πληρώματα, με τα μέσα που διέθεταν, μετέδιδαν τις αναγκαίες πληροφορίες ή χρησιμοποιούσαν «ερματισμένους φακέλους» (σιδερένια κουτιά) τους οποίους έριχναν πάνω από τα μαχόμενα τμήματα με πληροφορίες προς άμεση εκμετάλλευση.

Τα πληρώματα της ΣΝ και της ΣΑ συνήθως εκτελούσαν ξεχωριστές αποστολές ή ενεργούσαν από κοινού. Κάθε Α/Φ είχε πλήρωμα 2 ανδρών: Τον «Παρατηρητή» που ήταν έμπειρος Αξιωματικός, μπορεί και ανώτερος, και τον «Χειριστή» (Πιλότο), κατώτερο Αξιωματικό ή Υπαξιωματικό, που τελούσε υπό τις διαταγές του Παρατηρητή.

Οι αποστολές που εκτελούσαν ήταν: Αναγνωρίσεις / Συλλογή Πληροφοριών και Πολυβολισμοί / Βομβαρδισμοί. Η πρώτη επιχείρηση βομβαρδισμού με 3 AIRCO DE HAVILLANT D.H.9 έγινε από την ΝΑ στις 18 Ιουν. 1919 προς υποστήριξη της αντεπίθεσης του Στρατού για την ανακατάληψη του Αϊδινίου.

Αρχικά οι Τούρκοι απέφευγαν τις αερομαχίες, η πρώτη εκ των οποίων έγινε στις 16 Αυγ. 1920 κατά την διάρκεια των θερινών επιχειρήσεων της Στρατιάς που προωθήθηκε μέχρι την γραμμή Πάνορμος-Προύσα-Ουσάκ. Ο Ανθυπολοχαγός Πέτρος Πετροπουλέας, με καταδιωκτικό SPAD, εντόπισε τουρκικό ALBATROS με πιλότο τον Υπολοχαγό Μπετσίχι τον οποίον και καταδίωξε, αλλά αυτός κατόρθωσε να διαφύγει.

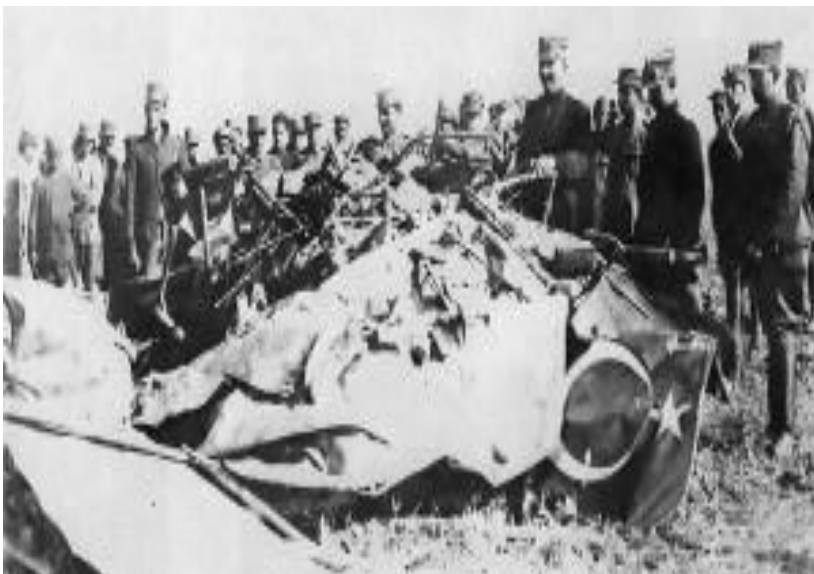
Στις 10 Μαρτ. 1921, η Στρατιά εφάρμοσε σχέδιο κατάληψης του Εσκή Σεχίρ και του Αφιόν Καραχισάρ. Τότε, για πρώτη φορά, εκτελέσθηκαν ομαδικές αποστολές αναγνωρίσεως και βομβαρδισμού, ακόμη και εντός εχθρικού εδάφους. Στις 12 Μαρτίου, βομβαρδιστικό AIRCO DE HAVILLANT D.H.9 με πλήρωμα τον Διοικητή της Γ' Μοίρας Λοχαγό Πέτρο Οικονομάκο ως

Παρατηρητή και χειριστή τον Ανθυπολοχαγό Γεώργιο Ξηρό, προσέγγισε το αεροδρόμιο (Α/Δ) του Εσκή Σεχίρ για να το βομβαρδίσει. Οι Τούρκοι απογείωσαν για την αναχαίτηση καταδιωκτικό FOKKER με πιλότο τον Υπολοχαγό Αχμέτ Φεχμί. Ο Ξηρός αντιμετώπισε τον Φεχμί, τον ανάγκασε να προσγειωθεί στο Α/Δ του Εσκή Σεχίρ και, με χαμηλή πτήση, τον έπληξε με το πολυβόλο του και τον άφησε νεκρό. Οι Τούρκοι ανακήρυξαν τον Φεχμί «πρωτομάστορα» της αεροπορίας τους και στον τόπο του θανάτου του ανέγειραν μνημείο προς τιμή του.

Κατά την επιτυχή επανάληψη των επιχειρήσεων της Στρατιάς τον Ιουν.-Ιούλ. του ίδιου έτους (1921) προς κατάληψη των κόμβων Εσκή Σεχίρ, Κιουτάχειας και Αφιόν Καραχισάρ, η ΝΑΜΣ προέβη σε επαναλαμβανόμενους βομβαρδισμούς των ανωτέρω πόλεων. Στις 12 Ιουνίου, οι Σημαιοφόροι Νικ. Κατσουλάκος και Στέφανος Φίλιππας - μετέπειτα Διοικητής της Σχολής Ικάρων - πραγματοποίησαν την δεύτερη κατάρριψη τουρκικού Α/Φ που έπεσε πίσω από τις τουρκικές γραμμές και γι' αυτό αγνοείται η τύχη του πιλότου.

Έντονη ήταν και η δραστηριότητα της Αεροπορίας κατά την μάχη του Σαγγάριου, τον Αυγ.1921, όμως οι Τούρκοι, κατά την αντεπίθεσή τους, παρουσιάζονται εξοπλισμένοι με περισσότερα Α/Φ. Τον Ιαν. 1922 ενισχύονται από την Γαλλία με 20 BREGUET και SPAD, συν άλλα 20 των Ιταλών.

Μετά την μάχη του Σαγγάριου, η Στρατιά υποχώρησε δυτικά του ποταμού και, επί ένα χρόνο (Αυγ. 1921-13 Αυγ.1922), κατέλαβε εν απραξία το μήκος 600 χλμ μέτωπο : Νικομήδεια-Εσκή Σεχίρ- Κιουτάχεια - Αφιόν Καραχισάρ-Μαϊάνδρος ποτ., πλην, όμως, η αεροπορική δραστηριότητα δεν σταμάτησε.

Στις 12 Ιουλ. 1922, τουρκικό BREGUET BRE XIV A2/B2 έριχνε προκη- ρύξεις στον νότιο τομέα του μετώπου, παρακινώντας

12-7-1922.Συντρίμια του τουρκικού BREGUET τους Έλληνες

σε λιποταξία: **«ΕΛΛΗΝΕΣ, ΜΗΝ ΠΟΛΕΜΑΤΕ Σ' ΕΝΑ ΠΟΛΕΜΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΔΙΚΟΣ ΣΑΣ. ΕΙΣΤΕ ΜΑΚΡΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΠΙΤΙΑ ΣΑΣ. ΜΟΝΟ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΑΣ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙ. ΦΥΓΕΤΕ» (!)**. Ο Λοχίας

Χριστόφορος Σταυρόπουλος με το Νο 4466 SPAD VII/XIII κατεδίωξε επίμονα το εχθρικό Α/Φ και το «γάζωσε» με το πολυβόλο του, σκοτώνοντας τον πιλότο Υπολοχαγό Αχμέτ Μπαχαντίν και τον παρατηρητή Ταγματάρχη Κεμάλ Μπέη, διοικητή του αεροδρομίου «Τσάι». Την επόμενη ημέρα, ελληνικό BREGUET πέταξε πάνω από τουρκική βάση και έριψε δέμα περιέχον τα προσωπικά είδη των δύο νεκρών Τούρκων αεροπόρων και ένα σημείωμα που έλεγε : **«Σας γνωστοποιούμε ότι οι πιλότοι σας Κεμάλ Μπέης και Αχμέτ Μπαχαντίν έπεσαν τιμημένα πάνω στην μάχη με Έλληνες πιλότους. Επιστρέψτε τα (προσωπικά τους) είδη στις οικογένειές τους και ενημερώστε τους ότι οι δικοί τους θάφτηκαν με όλες τις στρατιωτικές τιμές και σύμφωνα με την θρησκεία σας»**. Πρόκειται, ασφαλώς, για απαράμιλλη πράξη ήθους και ανθρωπισμού εκ μέρους των Ελλήνων αεροπόρων.

Όταν στις 13 Αυγ.1922, άρχισε η διάσπαση του ελληνικού μετώπου στην περιοχή του Αφιών Καραχισάρ (νότιος τομέας), η ΝΑΜΣ διέθετε αξιόμαχα μόνο 10 AIRCO DE HAVILLANT και η ΣΑ 25-30 αναγνωριστικά / βομβαρδιστικά και 15 καταδιωκτικά, κατανεμημένα στα Α/Δ Γκαριμτζέ, Εσκή Σεχέρ και Αφιών Καραχισάρ. Κατά την φάση κατάρρευσης του μετώπου (14 έως τέλη Αυγ. 1922), τα πληρώματα των Α/Φ επιτέλεσαν σωτήριο έργο. Μέσα στη γενική σύγχυση κατόρθωσαν, μαχόμενα σκληρά και παρακολουθώντας στενά τις εχθρικές κινήσεις, να καθοδηγούν τα υποχωρούντα και αποδιοργανωμένα ελληνικά τμήματα σε ασφαλή δρομολόγια, διασώζοντας χιλιάδες ζωές, ακόμη και προσφύγων. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Ανεξάρτητης Μεραρχίας (Διοικητής ο Συνταγματάρχης Δημ. Θεοτόκης), η οποία, αποκομμένη από τις λοιπές Μονάδες και κινούμενη στην περιοχή του Ουσάκ, στις 18 Αυγ. 1922, ειδοποιείται με ερματισμένο φάκελο από τον πιλότο Γεώργ. Ξηρό ότι τα δρομολόγια προς Σμύρνη κατέχονται από τους Τούρκους. Αμέσως αναστρέφεται προς Βορά, διανύει μαχόμενη 600 χλμ εχθρικού εδάφους, διασώζει το προσωπικό της και μεγάλο αριθμό προσφύγων, φθάνει στις 2 Σεπτεμβρίου στο λιμάνι Ντιρεκελί και από εκεί μεταφέρεται με πλοία στην απέναντι Μυτιλήνη.

Αυτή, σε αδρές γραμμές, ήταν η δράση της Ελληνικής Αεροπορίας στην μικρασιατική εκστρατεία. Οι αεροπόροι της περιόδου αυτής που με αυταπάρνηση έφεραν εις πέρας τις επικίνδυνες αποστολές τους, ελάχιστα είναι σήμερα γνωστοί. Και όμως. Πιλότοι όπως οι Δημήτρης Μάρακας, Γεώργιος Μαμαλάκης, Γεώργιος Ξηρός, Χριστόφορος Σταυρόπουλος, Πέτρος Πετροπουλέας, Αθανάσιος Βελούδιος, παρατηρητές όπως ο Υπολοχαγός Δημ. Παπαναστασίου, ο Ανθυπολοχαγός Νικ. Δέας και πλήθος άλλων αερομάχων, έγραψαν ανεξίτηλα τα ονόματά τους στις δέλτους της Ελληνικής Ιστορίας. Οκτώ από αυτούς σκοτώθηκαν, περισσότεροι τραυματίστηκαν και περίπου 14 αιχμαλωτίστηκαν, προσβληθέντες από επίγεια πυρά, επειδή πετούσαν παράτολμα χαμηλά πάνω από εχθρικό και άγνωστο έδαφος, βασανισθέντες απάνθρωπα από τους Τούρκους. Σημειωτέον δε, ότι καθ' όλη τη διάρκεια του αγώνα, ουδέν ελληνικό Α/Φ κατέπεσε σε αερομαχία. Η Πατρίς, ευγνωμονούσα, έχει υποχρέωση να αναδείξει έτι περισσότερο το έργο τους και να τους κατατάξει στο Πάνθεον των Ηρώων, όπου τους αξίζει.

Προς τούτο θα πρέπει να μεριμνήσει και η σημερινή Πολεμική Αεροπορία.